

Poljščina

Maria Magdalena Nowakowska, Joanna Sławińska

Poljščina spada v zahodnoslovansko skupino indoevropskih jezikov.

Kot ločen jezik se je začela oblikovati v 10. st. in je odigrala pomembno vlogo pri nastanku in razvoju poljske države.

Najstarejši ohranjeni zapisi posameznih besed v poljščini so iz 12. st. Gre za 410 krajevnih lastnih imen (toponimov) in osebnih lastnih imen (antroponimov), ki jih vsebuje t. i. Bula iz Gniezna. Ta imena so v latinskem besedilu zapisana v latinici, ki takrat še ni vsebovala črk za zaznamovanje poljskih glasov.

Najstarejši ohranjeni stavek, napisan po poljsko, so našli v latinskem besedilu, t. i. Henrikovi knjigi (1270) in se glasi: »Daj, ac ja pobruszę, a ty poczywaj« (Daj, bom jaz mlel, ti pa počivaj).

Do 14. st. je poljščina obstajala zgolj v regionalnih in ljudskih govornih različicah. Najstarejša besedila v poljskem jeziku so iz 14. st., vendar pa se je literarna, nadregionalna različica jezika izoblikovala v 15. in 16. st., o čemer priča bogata renesančna književnost, pisana v poljščini. Spočetka je razvoj poljskega jezika potekal pod močnim vplivom sosednjih jezikov – nemškega in češkega – ter tudi vseprisotne latinščine. V kasnejših stoletjih je opazen precejšen vpliv francoščine, danes pa poljščina, podobno kot drugi evropski jeziki, prevzema veliko iz angleščine.

Število uporabnikov poljščine je ocenjeno na več kot 45 milijonov oseb, od tega jih 38 milijonov živi na Poljskem. Poljščino uporabljajo številne skupine Poljakov ali oseb poljskega rodu, ki prebivajo zunaj poljskih meja, med drugim v ZDA, Kanadi, Avstraliji, Nemčiji, Veliki Britaniji, Franciji, pa tudi v Belorusiji, Kazahstanu, Litvi in Ukrajini.

Danes se poljščina na Poljskem uporablja v zborni, knjižni občepoljski obliki, ki je nastala na podlagi velikopoljskega in malopoljskega narečja ter pod vplivom mazovijskega narečja. Lokalno, najpogosteje kot govorna različica, so v rabi narečja kot npr. kašubsko, šlezjsko, malopoljsko, mazovijsko in velikopoljsko.

Poljsko abecedo sestavljajo črke latinske abecede in tipični poljski znaki: *ą, ę, ó, ł, ć, ś, ź, ż, ń*.

Od drugih slovanskih jezikov se poljščina loči med drugim po tem, da ima v svoji uradni različici nosna samoglasnika: *ę* (nosni o) in *ą* (nosni e).

V soglasniškem sistemu je za poljščino značilen trojni sistem t.i. sibilantov nevtralni – *s* [s], *z* [z], *c* [c], *dz* [ʒ], mehki – *ś* [ś], *ź* [ź], *ć* [ć], *dź* [ʒ]; trdi – *sz* [ʃ]; *ż* [ż]; *cz* [č]; *dż* [ʒ].

Poljski naglas je mešan, tonično-dinamičen in skoraj vedno pada na predzadnji zlog v besedi.

Zaradi svoje strukture se poljščina prišteva med fleksijske, sintetične jezike.

Najobsežnejši slovarji poljskega jezika obsegajo nad 130 000 gesel, vendar jih je »le« okrog 20 tisoč med njimi v rabi v vsakdanjem življenju.

Z namenom ohranjanja poljskega jezika je poljski parlament sprejel *Zakon o poljskem jeziku* (1999), ki ureja pravna vprašanja, povezana z jezikom in priznava poljščini status

temeljne sestavine narodove identitete in bogastva nacionalne kulture. Na podlagi tega zakona je bil ustanovljen Svet za poljski jezik, ki bdi nad pravilnostjo poljščine in ki vsaki dve leti poljskemu parlamentu predstavi poročilo o stanju poljščine.

II 414

GRAMATYKA JĘZYKA POLSKIEGO

WIĘKSZA

PRZEZ

DRA. ANTONIEGO MAŁECKIEGO,

Profesora języka i historii literatury polskiej w Uniwersytecie lwowskim.



Gram. II 114

Dzieło przez Stany krajowe galicyjskie w r. 1845 zażądane,
a w r. 1863 przez Wydział Sejmowy uwieńczone nagrodą.

466

GREGOR GREG.

LWÓW.

Nakładem autora.

1863.

Slika 13: Małeckie, Antoni: *Gramatyka języka polskiego*. Lwów: Nakładem autora, 1863.

POLSKA AKADEMJA UMIEJĘTNOŚCI

PISOWNIA POLSKA

PRZEPISY. SŁOWNICZEK
WYDANIE IV POPRAWIONE

DOKÓNANE NA PODSTAWIE PROTOKÓŁÓW URZĘDOWYCH

PRZEZ

JANA ŁOSIA



KRAKÓW

NAKŁADEM AKADEMJI UMIEJĘTNOŚCI

SKŁAD GŁÓWNY W KSIĘGARNI G. GEBETHNERA I SP. W KRAKOWIE

GEBETHNERA I WOLFFA W WARSZAWIE.

1920.

Slika 14: Łos, Jan: *Pisownia polska*: przepisy, słowniczek. Wydanie IV, poprawione. Kraków: Nakładem Akademji umiejętności, 1920.